

REFERENCES

1. Alekseeva, A.O. (2013), "Justification major organizational and psychological barriers to increase the level of voluntary tax payment", available at : <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4942/1/.pdf>.
2. Berlach, H.A. (2012), "Prospects of a positive legal responsibility in a democratic society", *Forum prava*, no. 1, pp. 77-81, available at : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2012-1/12bnavdc.pdf>.
3. Bodnaruk, Yu.V. (2007), "Tax proceedings in Ukraine : theoretical and legal basis", Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.07, National university «Odesa legal academy», Odesa, Ukraine.
4. Braslavskiy, R.G. (2013), "Procedural Regulation taxes and fees", *Mytna sprava*, no. 4 (88), pp. 112-117.
5. Ivanov, A.G. (2005), "The concept of tax administration", *Finansovoe pravo*, no. 9, p. 17.
6. Krinitskiy, I.E. (2010), "Theoretical problems of tax process", Thesis abstract for Doct. Sc. (Jurisprudence), 12.000.07, National university of the name Taras Shevchenko, Kyiv, Ukraine.
7. Lukanovska, I.R. (2014), "The experience of European countries for the implementation of tax policies", *Naukovyi visnyk NLTU Ukrayiny*, no. 24, pp. 270-276.
8. Kucheryavenko, N.P. (2010), *Nalogovyi protsess : ucheb. posobie* [Tax process : textbook], «Pravova ednist», Kyiv, Ukraine, available at : <http://westudents.com.ua/glavy/99859-441-osnovaniya-klassifikatsii-nalogoviyih-protsedur.html>.
9. Oleynikova, L.G. (2010), "Creating conditions and promoting voluntary compliance as part of improving tax policy Ukraine", *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, no. 4, available at : http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2010/eco_2010_4/2010_4/273-278.pdf, C.273-278
10. "On approval of guidelines for the acceptance and computer processing of tax returns taxpayers in the Tax Service of Ukraine": Order SOT Ukraine from June 14, 2012 № 516, available at : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DPA1440.html.
11. Sarana, S.V. (2014), "On the question of procedural and procedural structure of the tax regime", *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, no. 10-2, vol. 1, pp. 75-77.

УДК 346.12: 620.9: 658.26 (477)

ПОНЯТТЯ Й ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГАЛУЗИ ВІТРОЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

Шевченко Д.В., здобувач

*Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна
shina4209@gmail.com*

Статтю присвячено правому регулюванню альтернативної енергетики в Україні. Проаналізовано розвиток, становлення, організаційно-правове регулювання сфери вітроенергетики. Розглядається енергетичний потенціал України та країн Європейського Союзу. Також висвітлено основні проблеми регулювання альтернативних джерел енергії й наведено приклади вирішення цих проблем.

Ключові слова: вітроенергетика, відновлювальні джерела енергії, альтернативна енергетика.

ПОНЯТИЯ И ОСОБЕННОСТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ СФЕРЫ ВЕТРОЭНЕРГЕТИКИ В УКРАИНЕ

Шевченко Д.В.

*Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина
shina4209@gmail.com*

Статья посвящена правому регулированию альтернативной энергетики в Украине. Анализируется развитие, становление, организационно-правовое регулирование сферы ветроэнергетики. Рассматривается

енергетический потенциал Украины и стран Европейского Союза. Также освещаются основные проблемы регулирования альтернативных источников энергии, приводятся примеры решения данных проблем.
Ключевые слова: ветроэнергетика, возобновляемые источники энергии, альтернативная энергетика.

THE CONCEPT AND FEATURES OF LEGAL REGULATION OF WIND ENERGY SECTOR IN UKRAINE

Shevchenko D.V.

*Zaporizhzhya national university, str. Zhukovskogo, 66, Zaporizhzhya, Ukraine
 shina4209@gmail.com*

This article is devoted to the legal regulation of alternative energy in Ukraine. The energy potential of Ukraine and the EU is considered.

The author examines current conditions of the energy industry development, energy supply problems, how the use of traditional energy sources affects the environment. Also the position of wind energy as one of the most promising sources of alternative energy is considered.

The author analyzes the organizational and legal regulation of wind power in Ukraine and implementation of its legislation to the EU common law. The main directions of state policy of Ukraine and the EU in the field of renewable energy are compared.

The author notes that today in Ukraine there is no sufficiently developed and complete system of legal regulation of the energy sector yet, he names laws which regulate this area. He emphasizes the fact that one of the main problems of legal regulation of alternative energy in Ukraine is that each of the field of industry is specifically regulated at the by-laws level.

The article deals with the technical features of wind power plants because specific legal regulations applying to functioning of these plants depends on its level of power capacity.

Summarizing the article, the author concludes that in order to encourage investors more actively in the development of alternative energy process, including wind power in Ukraine, this specific type of the alternative energy should be defined in precise manner. The development of wind energy in Ukraine requires detailed scientific studies of this area, systematic analysis on doctrinal level. Efficient response to the problems arising from legal regulation of wind energy should become the primary objective for legislator. It is of crucial importance to combine scientific research with law-making process, while drafting specific laws to regulate every kind of alternative energy.

After completing the abovementioned tasks the legislator should analyze the possibility of drafting the Energy Code of Ukraine, which would be covering regulation of all kinds of alternative energy separately.

Key words: wind energy, renewable energy, alternative energy.

Однією з найважливіших і головних умов забезпечення всіх видів життєдіяльності суспільства є функціонування енергетичної галузі на належному рівні, оскільки гарантування енергетичної безпеки є основою для забезпечення національної безпеки.

У сучасних умовах розвитку енергетичної галузі істотно зростає проблема енергозабезпечення. Виробництво електроенергії в сучасних умовах здійснюється на основі традиційної енергетики. Цей вид енергетики засновано на використанні невідновлювальних джерел енергії, а саме нафти, природного газу, вугілля. Проте тут виникає проблема, оскільки запаси таких ресурсів є обмеженими, отже, цей вид енергетики не в змозі забезпечити сталий розвиток економіки як кожної окремої держави, так і світової економіки в цілому. Особливо актуальною така проблема є для держав, які не володіють необхідним ресурсним запасом невідновлювальних джерел енергії; до таких держав належить і Україна. Така ситуація призводить до залежності держав від імпорту необхідних ресурсів, що в результаті негативно впливає на їх економічну й енергетичну безпеку [1].

Використання традиційних джерел енергії ставить у нестабільне становище не тільки економічну й енергетичну безпеку, а й призводить до погіршення навколишнього природного середовища. Останнім часом стрімко набирає обертів розвиток використання альтернативних джерел енергії, оскільки відновлювальні джерела, на відміну від традиційних, не завдають значної шкоди навколишньому природному середовищу. Використання відновлювальних джерел енергії зменшує залежність держав від імпортованих енергоносіїв, що в результаті сприяє підвищенню рівня енергетичної безпеки держави. Задля зміцнення екологічної й економічної безпеки на національному та глобальному рівнях в інтересах суспільства багато країн світу визнають пріоритетним шляхом розвитку функціонування енергетичної галузі – використання альтернативних джерел енергії [2].

Розвиток альтернативної енергетики в кожній із країн значною мірою залежить від ефективності правового регулювання суспільних відносин, що складаються у сфері використання альтернативних джерел енергії.

В Україні зростає процес використання альтернативних джерел енергії, одним із найперспективнішим видів цих джерел є вітроенергетика. Вітроенергетика базується на тому, що працює за рахунок сили вітру, яка є невичерпною. Вироблення електроенергії у сфері вітроенергетики відбувається без використання хімічних процесів, що у свою чергу призводить до екологізації функціонування енергетичної галузі.

Протягом усього існування незалежної України відбуваються постійні зміни в правовому регулюванні відносин у цій сфері, проте й досі не збудована комплексна правова база, яка б змогла врегулювати всі види альтернативної енергетики в нашій державі.

Аналізуючи організаційно-правове регулювання в галузі альтернативної енергетики, треба брати до уваги ще й той факт, що Україна прагне долучитися до Європейського Союзу (далі – ЄС) на правах його повноправного члена. 18 березня 2004 р. було прийнято Закон України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», відповідно до якого адаптація енергетичного законодавства визначена пріоритетною сферою [3]. Проте до сьогодні суттєвих змін українського законодавства не було; маємо на увазі, що законодавство України у сфері використання альтернативних джерел енергії досі не приведено у відповідність до вимог законодавства ЄС. Незважаючи на те, що наше законодавство ще не адаптовано до законодавства ЄС, проаналізувавши наші норми правового регулювання альтернативної енергетики й норми ЄС, можна дійти висновку, що основні напрями державної політики України та ЄС у сфері використання відновлювальних джерел енергії співпадають.

На сьогодні в Україні вже існує система правового регулювання електроенергетичної галузі, проте вона ще не достатньо розвинена й повна. Основними законодавчими актами є такі: Закон України «Про електроенергетику» від 16 жовтня 1997 р. № 575/97-ВР, який регулює відносини у сфері електроенергетики й визначає засади діяльності цієї галузі, положення якого доповнені Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» щодо стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії» від 20 листопада 2003 р. № 5485-VI; Закон України «Про засади функціонування ринку електричної енергії» від 10 квітня 2014 р. № 1197-VII; Закон України «Про енергозбереження» від 1 липня 1991 р. № 75/94-ВР, що визначає соціальні, правові, економічні й екологічні основи енергозбереження; Закон України «Про землі енергетики і правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» від 9 липня 2010 р. № 2480, що визначає правові й організаційні засади надання та використання земельних ділянок для розміщення об'єктів енергетики.

Для надання повної й детальної характеристики інституту альтернативної енергетики насамперед необхідно визначити, що саме розуміється під терміном «відновлювальні джерела енергії», тому що в законодавстві України стосовно цієї сфери використовується різна термінологія [4].

У Законі України «Про енергозбереження» від 1 липня 1994 р. використано такі терміни, як «нетрадиційні» й «поновлювальні» джерела енергії. Законодавець зазначає, що це джерела невичерпні, тобто вони існують постійно, час від часу з'являються в навколишньому природному середовищі. Вони виникають у формі енергетичних потоків Сонця, тепла Землі, вітру, океанів, річок, моря тощо [5].

Найбільш широко й детально питання, які виникають у сфері альтернативних джерел енергії, розкриваються в Законі України «Про альтернативні джерела енергії» від 20 лютого 2003 р. № 555-IV, який визначає засади використання альтернативних джерел енергії та сприяння розширенню їх використання в паливно-енергетичному комплексі. Саме в цьому законі нетрадиційні джерела енергії дістали назву альтернативних. У законодавстві нашої держави використовується термін «альтернативні джерела», тому що енергія із цих джерел ще досить довгий час буде використовуватися паралельно (альтернативно) з традиційними джерелами [6].

Проаналізувавши вказані вище законодавчі акти, можна дійти висновку, що законодавець ці два визначення тлумачить фактично ідентично, проте до терміна «альтернативні джерела» ще додається поняття вторинних енергетичних ресурсів.

У Законі України «Про енергозбереження» вторинні енергетичні ресурси набувають іншого змісту. Зокрема, вбачається, що це енергетичний потенціал відходів, продукції, проміжних і побічних продуктів, який утворюється в технологічних агрегатах (процесах, установках), проте не

використовується в самому агрегаті, також може повністю або частково використовуватися для енергопостачання інших агрегатів (процесів) [5].

«Відновлювальні джерела енергії» також застосовуються на рівні підзаконних нормативно-правових актів.

Аналізуючи законодавчу базу, яка стосується цієї галузі, можна зробити тільки один висновок: вона є недосконалою. Насамперед для вдосконалення правового регулювання суспільних відносин, які складаються в цій галузі, необхідно розмежувати такі поняття, як «нетрадиційні», «альтернативні» та «відновлювальні» джерела енергії. Не можна допустити різного тлумачення цих понять суб'єктами суспільних відносин. Для позначення в законодавстві одного й того ж поняття потрібно використовувати єдиний термін. На нашу думку, для більш точного визначення такого поняття, як «відновлювальні джерела енергії», було б дуже доцільним використати міжнародну практику та міжнародний досвід у цій галузі. Тут доцільно вказати, що одним із міжнародних правових актів, який наводить визначення «відновлювальних енергоджерел», та одним з актів, у відповідність до якого має бути приведено законодавство України, є Директива Європейського Парламенту та Ради Європи 2001/77/ЄС від 27 вересня 2001 р. про стимулювання виробництва електроенергії поновлюваними джерелами енергії на внутрішньому ринку електроенергії. У статті 2 цього документа зазначено: «Відновлювальними енергоджерелами» визнаються невикопні відновлювальні джерела енергії (сонячна, геотермальна енергія, вітрова, енергія хвиль та припливів, енергія біомаси, гідроенергія, болотного газу, газу каналізаційно-очисних станцій і біогазів)» [7]. У цьому випадку під біомасою розуміється біорозкладна фракція відходів та осадів від сільського господарства (включаючи рослинні та тваринні речовини), фракції продуктів, лісової та спорідненої з нею промисловості, біорозкладні фракції комунальних і промислових відходів.

Однією з головних проблем правового регулювання альтернативної енергетики в Україні є те, що кожен із видів цієї галузі конкретно регулюється лише на рівні підзаконних нормативно-правових актів, а термін «біомаси» взагалі вживається в різних значеннях у Законі України «Про альтернативні види палива» та в Законі України «Про електроенергетику».

Також особливо важливим є той момент, що виробництво енергії з відновлювальних джерел здійснюється із застосуванням різних видів технологій, які постійно розвиваються, а для суб'єктів господарювання, які займаються виробленням відновлювальної енергії, на законодавчому рівні визначена велика кількість пільг, що має на меті заохочення такої діяльності. У такій ситуації особливо гостро постає питання визначення джерела походження виробленої енергії. Отже, з огляду на це було б доцільно, щоб кожен вид відновлювальних джерел енергії був визначений на рівні закону [8].

Як вже зазначалося раніше, кожен із видів альтернативних джерел енергії, зокрема така підгалузь, як вітроенергетика, регулюються підзаконними нормативно-правовими актами, які є спільними для всіх видів відновлювальних джерел енергії, зокрема постановами Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики:

- Постанова «Про затвердження Порядку формування та ведення реєстру об'єктів енергетики, що використовують альтернативні джерела енергії»;
- Постанова «Про порядок видачі Національною комісією регулювання енергетики ліцензій на провадження діяльності, пов'язаної з виробництвом, передачею, постачанням електричної енергії, комбінованим виробництвом теплової та електричної енергії, виробництвом теплової енергії на теплоелектростанціях та установках з використанням нетрадиційних або поновлювальних джерел енергії»;
- Постанова «Про затвердження примірних договорів, які укладаються із суб'єктами господарювання, що виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії» тощо.

Щоб краще зрозуміти правове регулювання вітроенергетики в Україні, потрібно з'ясувати деякі технічні особливості цієї сфери.

По-перше, з'ясуємо зміст такого поняття, як «вітрогенератор»: це пристрій, який виробляє електроенергію з кінетичної енергії вітру. Вітрогенератори в більш загальному вигляді можна поділити на два умовні види:

- домашні (для приватного використання), їх ще називають малі вітряки. Такі вітряки найчастіше використовуються для забезпечення електроенергією одного або декількох будинків або невеликих промислових об'єктів;
- промислові вітроелектростанції – окрема електрична установка або група таких установок, споруди, устаткування, розміщені на одній території, які становлять єдиний комплекс, тому що функціонально пов'язані між собою; цей комплекс призначений для вироблення електроенергії шляхом перетворення кінетичної енергії вітру на електричну [9].

Існує думка, що саме від потужності залежить правовий порядок регулювання діяльності вітроелектростанцій. Відповідно до Закону України «Про електроенергетику» проектування та будівництво (нове будівництво, реконструкція, капітальний ремонт, технічне переоснащення) об'єктів електроенергетики здійснюються відповідно до законодавства у сфері містобудівної діяльності. Оснащення об'єктів електроенергетики ліцензіатами, ціни (тарифи) на відповідні послуги (товари) яких встановлюються Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, здійснюється на конкурентних засадах [10].

Спеціальним підзаконним нормативно-правовим актом, який регулює приєднання вітроелектростанцій більше 100 КВт, є Правила приєднання вітроелектростанцій до електричних мереж, які були затверджені Наказом Міністерства палива та енергетики України від 28 жовтня 2009 р. № 570. Відповідно до норм цих правил приєднання вітроелектростанції замовника здійснюється на підставі договору про приєднання до електричних мереж, що укладається між власником електричних мереж і замовником (фізична або юридична особа, яка письмово повідомила власника мереж про намір приєднати до електричних мереж новозбудовану вітроелектростанцію або внаслідок реконструкції чи технічного переоснащення змінити технічні параметри діючої вітроелектростанції (збільшити потужність, змінити точку приєднання або підвищити рівень надійності електрозабезпечення)). Власник електричних мереж не має права відмовити в приєднанні до електричних мереж вітроелектростанції замовника за умови дотримання останнім цих правил [11].

Для розвитку такого виду альтернативних джерел енергії, як вітроенергетика, в Україні потрібно аналізувати досвід наших сусідів, оскільки вони досягли успіху в розвитку цієї галузі. Політика урядів зарубіжних країн відіграє важливу роль у розвитку вітроенергетики, оскільки вона спрямована на стимулювання споживачів альтернативної енергії. Наприклад, у Швейцарії споживачу надається право обирати, купувати йому енергію з традиційних джерел чи з альтернативних, і в цьому випадку має значення політика підвищення тарифів на енергію з традиційних джерел порівняно з альтернативними. В Англії проводиться інформаційна політика, яка полягає в тому, що під час літніх канікул для школярів складаються маршрути огляду вітроелектростанцій; існує політика кредитування на вигідних умовах установки або купівлі обладнання для виробництва енергії з альтернативних джерел. Мета податкової політики полягає в тому, що для суб'єктів господарювання встановлюється система податкових пільг на зайняття діяльністю з вироблення електроенергії з використанням альтернативних джерел енергії [9].

Проте в нашій державі, на жаль, ситуація в цій сфері досить сумна. Процес прийняття урядових рішень наштовхується на бюрократичні перешкоди, у зв'язку із чим спостерігається гальмування процесу розвитку альтернативних джерел. Досвід доводить, що прийняття урядом рішень, які регулюють зазначену сферу, може затягуватися на роки. Повноваження й відповідальність уповноважених регулюючих органів фактично не розділені. Немає чіткого механізму регулювання діяльності в цій галузі. Найсумнішим є те, що уряд України ігнорує питання стосовно оновлення Енергетичної стратегії до 2030 р. в частині розвитку відновлювальної енергії.

Одним із рішень, яке, навпаки, може поставити під загрозу розвиток альтернативної енергетики, зокрема вітроенергетики, було прийняття Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» від 31 липня 2014 р. № 1621-VII, який набув чинності 3 серпня 2014 р. Цим законом було внесено зміни до Податкового кодексу України, а саме в підрозділі 4 розділу XX «Перехідні положення» було визначено виключення підпункту «в» пункту 17 Податкового кодексу України. У вказаному підпункті передбачалося тимчасове звільнення від оподаткування податком на прибуток підприємств прибутку, отриманого від основної діяльності підприємств галузі електроенергетики (клас 40.11 група 40 КВЕД ДК 009:2005), які виробляють електричну енергію винятково з відновлювальних джерел енергії. Тимчасовість цієї пільги була визначена строком на 10 років, починаючи з 1 січня 2011 р. Отже, 3 серпня 2014 р. вказаним вище

Законом України було здійснено скасування звільнення від оподаткування податком на прибуток підприємств прибутку підприємств галузі електроенергетики, які виробляють електричну енергію винятково з відновлювальних джерел енергії.

Спеціалісти в галузі альтернативної енергетики, а саме експерти таких асоціацій, як Українська вітроенергетична асоціація та Біоенергетична асоціація України, Асоціація учасників ринку альтернативних видів палива та енергії України (АПЕУ), обурені такими змінами в законодавстві. Вони вважають, що ці зміни негативно вплинуть на розвиток відновлюваної енергетики України, оскільки податкові пільги є незначним стимулом для суб'єктів господарювання на зайняття діяльністю з вироблення електроенергії з використанням альтернативних джерел енергії. Експерти вважають, що внесення таких змін до Податкового кодексу України призупинить процес заміщення дорогих імпортованих енергоресурсів вітчизняними.

Чинним законодавством України передбачено такі податкові пільги для суб'єктів господарювання в галузі вітроенергетики: пільги під час імпорту, ввізного мита (п.п.14, 16 ч.1 ст.282 Митного кодексу України) та зі сплати податку на додану вартість (п.197.16 ст.197 Податкового кодексу України).

Вітроенергетична галузь в Україні, зважаючи на військові дії в Донецькій та Луганській областях, а також інші кризові явища в країні, значно пригальмувала в розвитку. Якщо така ситуація в Україні триватиме довго, то в майбутньому це може призвести до кризового становища цієї галузі, зокрема за рахунок зменшення іноземних інвестицій. Отже, у цій ситуації прийняття рішень, які можуть негативно вплинути на темпи росту та вливання інвестицій у вітроенергетику, є недоречним. Маються на увазі такі рішення, як скасування з 3 серпня 2014 р. звільнення від оподаткування податком на прибуток підприємств прибутку підприємств галузі електроенергетики, які виробляють електричну енергію винятково з відновлювальних джерел енергії.

Наразі через недосконалість нормативної бази процес інвестування альтернативної енергетики в Україні проходить досить повільно, головним недоліком нашого законодавства в цій сфері є відсутність гарантій захисту в Україні інвестицій іноземного інвестора. Отже, виходячи із цього, можна зробити висновок, що для прискорення процесу інвестування альтернативної енергетики в Україні не достатньо лише бажання та законодавчого закріплення такої можливості, потрібно розробляти програми із захисту іноземних вкладень, оскільки якщо інвестор не матиме гарантій захищеності, він не буде йти на ризик.

Наукову доктрину галузі альтернативної енергетики складають праці представників різних галузей права. Наприклад, представник наукової спільноти в галузі господарського права, доктор юридичних наук М.М. Кузьміна в статті «Поняття та види енергії з альтернативних джерел», досліджуючи питання співвідношення термінології у сфері альтернативної енергетики національного законодавства та міжнародних актів, доходить висновку, що енергетичне право, зокрема альтернативної енергетики, знаходиться на стадії свого формування, і для її належного функціонування має бути проведений якісний аналіз існуючих положень законодавства, які регулюють суспільні відносини, що склалися в цій сфері. Інший науковець, який є спеціалістом у галузі екологічного права, доктор юридичних наук В.М. Комарницький у статті «Правові питання використання альтернативних джерел енергії» дослідив питання тенденцій розвитку законодавства з альтернативної енергетики й дійшов висновку, що для прискорення розвитку діяльності з вироблення електроенергії, використовуючи альтернативні джерела енергії, потрібно ці джерела визначити в природоресурсному законодавстві. Також він акцентує на тому, що в систематизації законодавства України існують досить великі прогалини. Проблематику міжнародного правового регулювання енергетичних відносин вивчали та досліджували багато зарубіжних і вітчизняних науковців, зокрема Р. Зедаліс, А.О. Кориневич, П.Г. Лахна, С.С. Селіверстова, І.С. Жукова тощо. Проблему застосування альтернативних джерел енергії досліджували науковці з технічних та економічних наук, такі як С.С. Девяткіна, О.Г. Грушка, О.І. Адаменко, Т.Ю. Шкварницька, Д.В. Легошин, В.В. Кувшинов. Дослідження правового характеру із зазначеної проблематики проводилися шляхом висвітлення окремих аспектів правового забезпечення альтернативної енергетики такими науковцями: А. Башун, Г.С. Асланян, Г.Д. Джумагельдієвой, Л.О. Бондар, С.Д. Молодцовою. Висвітленню понятійного апарату законодавства про альтернативні джерела енергії приділено недостатньо уваги.

Наукова доктрина цієї галузі також є недосконалою й нерозвиненою, оскільки науковці сучасності досліджують питання альтернативної енергетики, лише розглядаючи енергетичний потенціал України загалом; окремим видам альтернативних джерел енергії, зокрема вітроенергетиці,

приділяється критично мало уваги. Така ситуація є гострою проблемою сучасності, оскільки досягнення головної мети – прискорення розвитку кожного з видів альтернативної енергетики України – можливе лише під час детального аналізу та дослідження кожного окремого виду.

Розглядаючи вітроенергетичний потенціал України, треба зазначити, що ця підгалузь альтернативної енергетики за останні роки набрала обертів у своєму розвитку. Серед країн світу Україна посідає 25 місце (у Європі – 14 місце за обсягом вироблення вітрової електроенергії) та вважається лідером не лише серед країн СНД, а навіть серед країн Східної Європи. Діяльність з вироблення електроенергії з кінетичної енергії вітру в Україні бере початок ще з 30-х рр. ХХ ст. Новий етап розвитку вітроенергетики в Україні розпочався вже 1997 р. Початком нового етапу стало затвердження урядом нашої держави Комплексної програми будівництва вітроелектростанцій; координатором цієї програми стало Державне науково-промислове підприємство «Укренергомаш». Для реалізації програми спочатку було задіяно більш ніж півсотні найбільших вітчизняних підприємств військово-промислового комплексу, які саме в той момент знаходилися в стані кризи через те, що вироблена ними продукція було оборонного призначення й не мала жодного попиту.

Інститутом відновлювальної енергетики Національної академії наук України було проведено дослідження за напрямом впровадження відновлювальних джерел енергії на рівні областей України й Автономної Республіки Крим. На базі цього дослідження було створено «Атлас енергетичного потенціалу відновлювальних джерел енергії України». Він створений у вигляді збірника текстових, табличних і картографічних матеріалів. Вітроенергетичний потенціал за цим дослідженням був визначений середньорічною швидкістю вітру на рівні 7,0-8,5 м/с на різних територіях України. Така швидкість дозволяє використовувати вітротехніку мегаватного класу потужності, річний коефіцієнт використання потужності якого знаходиться на рівні 0,3-0,4, що є досить ефективним. Найбільш сприятливими для будівництва ВЕС великої потужності є такі території України, як узбережжя Чорного й Азовського морів, схід України, Карпати. Більш ефективними для виконання механічної роботи на території всієї України є вітроустановки з підвищеним обертаючим моментом, які є тихохідними й багатолопатовими. Українська територія є сприятливою для будівництва рентабельних ВЕС не тільки на суші, а й у морських просторах, у межах територіальних вод.

Вітроенергетика має як свої плюси, так і мінуси. Про плюси було згадано вище, а щодо мінусів, то в цьому випадку вони не суттєві, проте все ж таки є. По-перше, великі вітрові електроустановки (далі – ВЕУ) створюють шум високої частоти, тому для їх розміщення потребуються великі земельні ділянки, цим же шумом вони заважають населеним пунктам. По-друге, є ще один вид впливу вітрової енергетики: генератори великих вітродвигунів мають високу швидкість обертів, приблизно 30 обертів на секунду, це дуже близько до частоти синхронізації телебачення, тому розміщення таких вітродвигунів повинно бути на відстані більш ніж 1,6 км, щоб не заважати прийому передач. Ще одним вагомим екологічним недоліком є можлива шкода для птахів, кажанів, деяких інших видів тварин. Така шкода полягає в потенційно небезпечних видах впливу ВЕУ на птахів, а саме:

- унаслідок розміщення ВЕУ або суміжних і конструкцій допоміжних птахам доводиться змінювати або взагалі втратити свої місця існування;
- у результаті переміщення птахи вимушені знаходити альтернативні місця існування; у випадку неможливості осісти в придатному для існування місці може спостерігатися зменшення успішності розмноження або виживання;
- у процесі роботи рухомих лопатей ВЕУ часто виникає зіткнення із частинами суміжних конструкцій, зокрема з повітряним потоком за турбіною або лініями електропередач, що в результаті призводить до поранення птахів і збільшення смертності.

Розглядаючи недоліки вітроенергетики, можна говорити про те, що для безперервного виробництва енергії необхідний вітер, проте, як нам відомо, потужність вітру не є постійною, така нестабільність призводить до призупинення турбіни під час зменшення швидкості вітру, у результаті цього виробляється менше електроенергії.

Тепер хотілося б зробити акцент на економічній перевазі вітроенергетики. Використання енергії вітру можливе для будь-якої країни, а вироблення електроенергії із цього альтернативного джерела енергії не залежить від постійної зміни цін на викопне паливо, запаси якого невпинно скорочуються. Останнім часом вартість вітрових електроустановок, витрати на їх встановлення й обслуговування значно знизилися. У зв'язку з постійним розвитком і вдосконаленням цієї галузі витрати

продовжуватимуть зменшуватися. Навіть кінцеві споживачі в змозі встановити невелику ВЕУ, це загалом можливо в тих країнах, де існують дотації й пільги на розвиток вітроенергетики. У США існує система стимулювання суспільства. Ця система полягає в тому, що споживач, який за рахунок вітрових електроустановок виробляє більше енергії, ніж здатен спожити, може продавати її в енергетичну мережу за підвищеним тарифом.

У зв'язку з розширенням світового ринку вітроенергетики значно впали ціни на енергію, що виробляється вітром. За останні 20 років щорічне вироблення електроенергії за допомогою сучасних ВЕУ стало в 180 разів більше. При цьому кіловат виробленої енергії подешевшав щонайменше вдвічі. Вітроенергетичні станції можуть конкурувати за економічними показниками з атомними й тепловими електростанціями, якщо вдало спланувати їх розміщення.

Також до переваг хочемо віднести й те, що вітер – це відновлювальне джерело енергії, тому можна не хвилюватися, що енергія може закінчитися. Плюсом є також те, що території розташування вітрових турбін не створюють жодних перешкод для зайняття сільським господарством і випасом худоби, що в результаті може допомогти у виробництві біопалива.

На думку Г.Д. Джумагельдієвой, одним із найефективніших видів стимулювання альтернативної енергетики в Україні є цільове фінансування наукових розробок у цій сфері, а також їх впровадження, яке може реалізуватися як державою, так і суб'єктом господарювання. Науковець виокремлює дві форми фінансування:

- пряме, яке полягає в розміщенні державних замовлень на науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи, інвестування тощо;
- опосередковане – надання кредитів на пільгових умовах, державних гарантій, податкових пільг для розробки відповідних проектів або для суб'єктів господарювання, які їх впроваджують [12].

Чинним законодавством нашої держави передбачена комплексна модель державного фінансування, яка поєднує в собі пряму й опосередковану форми. Проте реалізація цієї комплексної моделі державного фінансування альтернативної енергетики не є ефективною, оскільки нині відсутня система взаємозв'язку між окремими положеннями нормативно-правових актів, які регулюють альтернативну енергетику в Україні.

Сьогодні, як зазначає Г.Д. Джумагельдієва, більш актуальним є використання опосередкованого фінансування альтернативної енергетики у вигляді запровадження механізму стимулювання розробників відповідних проектів і замовників наукової продукції [12].

Для розвитку вітроенергетики в Україні необхідно слідувати досвіду наших сусідів і розробити свою національно-енергетичну політику, яка полягала б, по-перше, у вдосконаленні нормативно-технічної бази; оновленні й систематизації законодавчої бази альтернативної енергетики в Україні. По-друге, потрібно створити систему стимулювання діяльності в цій галузі. Стимулювання вітроенергетичної галузі України повинно стосуватися споживачів енергії, яке повинно полягати в наданні пільгових кредитів на встановлення обладнання. Також стимулювання повинно стосуватися виробництва обладнання, яке полягатиме в конкурентних умовах функціонування виробників. І останнє, де повинна проходити програма стимулювання, – це вироблення енергії як домашніми вітряками, так і промисловими.

На основі вищевикладеного можна зробити висновок, що для більш активного залучення інвесторів для розвитку альтернативної енергетики, зокрема вітроенергетики в Україні, потрібно врегулювати це питання не тільки на загальному рівні, а більш детально визначати окремий вид альтернативної енергетики. Для розвитку вітроенергетики в Україні потрібне детальне вивчення цієї сфери науковцями, необхідна систематизація аналізу на доктринальному рівні. Першочергове завдання органів нормотворчості – розроблення певних програм урегулювання питань, які виникають у суб'єктів господарювання в цій сфері. Дуже важливим є поєднання наукових досліджень і робіт правотворчості для створення окремих законів для регулювання кожного альтернативного виду енергетики.

Після виконання всіх вищевказаних завдань законодавець повинен проаналізувати можливість розроблення та створення енергетичного кодексу України, у якому були б висвітленні всі види альтернативної енергетики окремо один від одного.

Пріоритетним напрямом дослідження є аналіз забезпечення екологічної безпеки та зменшення техногенного впливу на довкілля.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кишко О.Б. Щодо визначення поняття «поновлювальні джерела енергії» в природоресурсному законодавстві України / О.Б. Кишко // Держава і право : зб. наук. праць. – К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 2007. – № 38. – С. 542-545.
2. Шкурідін Є.Є. Поняття альтернативних джерел енергії / Є.Є. Шкурідін // Молодий вчений. – 2014. – №4 (07). – С. 42-44.
3. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.
4. Грушка О.Г. Альтернативні джерела електричної енергії: навч. посіб. / О.Г. Грушка, З.М. Грушка. – Чернівці : Рута, 2008. – 84 с.
5. Про енергозбереження: Закон України від 01.07.1994 р. № 74/94 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/74/94-%D0%B2%D1%80>.
6. Про альтернативні джерела: Закон України від 20.02.2003 р. №555-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/555-15>.
7. Про створення сприятливих умов продажу електроенергії, виробленої з відновлюваних енергоджерел, на внутрішньому ринку електричної енергії / Європейський Парламент та Рада; Директива від 27.09.2001 р. № 2001/77/ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_503.
8. Кишко О.Б. Особливості правового регулювання використання поновлювальних джерел енергії / О.Б. Кишко // Правове життя : сучасний стан та перспективи розвитку : зб. тез наук. доповідей IV Міжнародної наук.-практ. конф. молодих вчених (м. Луцьк, 14-15 березня 2008 р.). – Луцьк : ПП. Іванюк В.П., 2008. – С. 322-324.
9. Кузьміна М. Вітроенергетика в Україні: законодавче регулювання / М. Кузьміна // Підприємство, господарство и право. – 2014. – № 11. – С. 35-38.
10. Про електроенергетику: Закон України від 16.10.1997 р. № 575/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/575/97-%D0%B2%D1%80>.
11. Правила приєднання вітроелектростанцій до електричних мереж / Міністерства палива та енергетики України; Наказ від 28.10.2009 р. №570 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1263-09>.
12. Джумагельдієва Г.Д. Стимулювання розвитку альтернативної енергетики в Україні: економіко-правовий аспект / Г.Д. Джумагельдієва // Вісник НАН України. – 2012. – № 10. – С. 26-30.
13. Про альтернативні види палива: Закон України від 14.01.2000 р. №1391-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1391-14>.

REFERENCE

1. Kyshko, O.B. (2007), "Regarding the definition of "renewable energy" in natural resource legislation Ukraine", *Zbirnyk nsukovykh preac instytutu derzhavy i prava im. V.M. Koreckogho NAN Ukrainy*, no. 38, pp. 542-545.
2. Shkuridin, Ye.Ye. (2014), "The concept of alternative energy sources", *Molodyj vchenyj*, no. 4 (07), pp. 42-44.
3. (2004), "On the National Program of Adaptation of Ukraine to the European Union", Law of Ukraine of March 03, 2004 no. 1629-IV, available at : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1629-15> (access June 17. 2015).
4. Ghrushka, O.G. and Ghrushka, Z.M. (2008), *Aljternatyvni dzherela elektrychnoji energhiji* [Alternative sources of electricity], Ruta, Chernivtci, Ukraine.

5. “The energy efficiency”, Law of Ukraine of July 01, 1994 no. 74/94, available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/74/94-%D0%B2%D1%80> (access June 17. 2015).
6. “On the alternative”, Law of Ukraine of March 02, 2003 no. 555-IV, available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/555-15> (access June 17. 2015).
7. “Create favorable conditions for the sale of electricity produced from renewable energy sources in the internal electricity market”, European Parliament and the Council ; Directive of September 27, 2001 no. 2001/77, available at : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_503 (access June 17. 2015).
8. Kyshko, O.B. (2008), “Peculiarities of legal regulation of the use of renewable energy sources”, *Pravove zhyttja : suchasnyj stan ta perspektyvy rozvytku. Zbiryk tez naukovykh dopovidej IV Mizhnarodnoji nauk.-prakt. konf. molodykh vchenykh Osoblyvosti pravovogho rehuljuvannja vykorystannja ponovljuvaljnykh dzherel energhiji* [Rights life : current state and prospects of development : Abstracts of papers IV International Scientific Conference of Young Scientists], Lucjk, PP. Ivanjuk V.P., March 14-15, 2008, pp. 322-324.
9. Kuzjmina, M. (2014), “Wind Energy in Ukraine : legislative regulation”, *Pidpryjemstvo, ghospodarstvo y pravo*, no.11, pp. 35-38.
10. “On Power” Law of Ukraine of October 16, 1997 no 575/97-VR, available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/575/97-%D0%B2%D1%80> (access June 17. 2015).
11. “Rules accession wind farms to power grids” Ministry of Fuel and Energy of Ukraine, Order of October 28, 2009 no. 570, available at : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1263-09> (access June 17. 2015).
12. Dzhumagheljdijeva, Gh.D. (2012), “Promote the development of alternative energy in Ukraine : economic and legal aspects”, *Visnyk NAN Ukrainy*, no.10, pp. 26-30.
14. “On alternative fuels» Law of Ukraine of January 14, 2000 no.1391-XIV, available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1391-14> (access June 17. 2015).